

KIRGIZİSTAN-TÜRKİYE MANAS ÜNİVERSİTESİ

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

SOSYOLOJİ ANABİLİM BİLİM DALI

**KIRGIZİSTAN'DA TEBLİĞ CEMAATİ HAREKETİNİN
SOSYOLOJİK ANALİZİ**

(YÜKSEK LİSANS TEZİ)

Adilet SIDIKOV

Danışman

Prof. Dr. Mustafa Orçan

BİŞKEK 2019

ÖZ

Yazar	: Adilet SIDIKOV
Üniversite	: Kırgızistan Türkiye Manas Üniversitesi
Anabilim Dalı	: Sosyoloji
Tezin Niteliği	: Yüksek Lisans Tezi
Sayfa Sayısı	: XX + 229
Mezuniyet Tarihi	: 11 /10 / 2019
Tez Danışmanı	: Prof. Dr. Mustafa ORÇAN

KIRGIZİSTAN'DA TEBLİĞ CEMAATİ HAREKETİNİN SOSYOLOJİK ANALİZİ

Bu çalışmanın temel hedeflerinden biri, bağımsızlıktan sonra özgürlüklerin bir parçası ve Kırgızistan'da dini yaşamın canlanmasının bir sonucu olarak ortaya çıkan cemaatlerin çalışmalarını, kullandıkları yöntem ve stratejilerini, birey ve toplum üzerindeki etkisini Daavatçılar ya da Tebliğciler olarak bilinen cemaat üzerinden araştırmaktır. Raporların dışında akademik anlamda Kırgızistan Tebliğ Cemaati üzerine yapılmış ilk genel araştırma niteliğindeki bu çalışmada, cemaatin diğer cemaatlerden farkını, yaptığı faaliyet ve yöntemleri, bunların topluma yansımaları gibi cemaatin bütünlüklü bir resmini çizmek ve gelecekteki bu tür araştırmalara mümkün olduğu kadar sağlıklı veri sunmak amaçlanmaktadır.

Cemaatin temel öğretileri ve tebliğ teknikleri Mevlana Muhammed İlyas Kandehlevi tarafından belirlenmiştir. Sovyetler Birliğinin dağılmasından sonra Orta Asya'da da yaygın bir faaliyet alanı bulmuş ve en aktif olduğu ülkelerden ve toplumlardan biri de Kırgızistan olmuştur. Cemaat, kendini İslami bilgiyi elde etmek, yaymak, iyiliği emredip kötülükten sakındırmak felsefesi üzerinden hareket ettiğini

belirterek, aktif olarak dünya genelinde 70-80 milyon kadar insana ulaştığı ileri sürülmektedir.

Tebliğ Cemaatinin görünen fonksiyonlarından biri Kırgızistan’da farklı dinden kişilerce Kırgız Müslüman toplumu içinde yapılan misyonerlik faaliyetlerini elinden geldiğince sınırlamak; ikinci olarak ise, devletinde takibi ve desteği ile radikalleşmeye karşı geleneksel İslam içinde tutarak faaliyetlerini sürdürmektir. Bu anlamda cemaatin önemli politikalarından biri “halkın halkla eğitilmesi” yaklaşımının etkili yöntemlerinden biri olduğu ve neticeler elde edildiği anlaşılmaktadır. Öğrenen öğretmeye başlıyor, dolayısıyla hem kişi öğrenci hem de hoca konumundadır. Daavatçılar arasındaki maddi çıkar ilişkisi diğer cemaatlere göre daha az olduğu ileri sürülebilir.

İlk önce Kırgızistan’da cemaat, giydiği geleneksel olmayan giysiler ve temizlik nedeniyle, sık sık ailesini terketme ve tebliğ ettiği hadis-i şeriflerin zayıf kaynaklara dayandığı gibi eleştiri ve tepkilerle karşı-karşıya gelmiştir. Buna karşın Kırgızistan Müslümanları Dini İdare Başkanlığı Tebliğ Cemaatini yöneten ‘Daavat Birimi’ Tebliğ Cemaatindeki bu eleştirilere karşı önlemlerin alınmasını ve radikaleşmeye karşı kontrollü bir şekilde faaliyetlerin devam etmesini sağlamıştır.

Bu çalışmada, Kırgızistan örneğinden hareketle Tebliğ Cemaatinin ülkedeki faaliyetlerinin, temel din anlayışı ve öğretilerinin, grubun üyeleriyle ve toplumla olan ilişkilerinin yanı sıra, devletin bu cemaate bakışı ve cemaatlerle ilgili alınan önlemlerin neler olduğu konusunda sosyolojik olarak araştırma yapılmış ve değerlendirilmeye çalışılmıştır.

Anahtar Kelimeler: *Tebliğ Cemaati, Daavatçılar, Din Sosyolojisi, Orta Asya, Kırgızistan*

КЫСКАЧА МАЗМУНУ

Даярдаган	: Адилет СЫДЫКОВ
Университет	: Кыргыз-Түрк Манас Университети
Багыты	: Социология
Иштин сыпаты	: Магистратура
Беттердин саны	: XX + 229
Бүтүрүү датасы	: 11 /10 / 2019
Илимий жетекчи	: Проф. Мустафа ОРЧАН

Кыргызстандагы “Таблиги Жамааттын” Кыймылынын иш- аракетине социологиялык анализ

Бул изилдөөнүн негизги максаттарынын бири, эгемендик алгандан кийинки жылдарда эркиндиктин, тагыраагы дин эркиндигинин белгиси катары Кыргызстанда пайда боло баштаган түрдүү жамааттар, алардын ишмердүүлүгү, стратегиялары, коомго жана андагы адамдарга таасирин тийгизип жаткан “дааватчылар” же башка аты менен “таблигчилер” деп аталып жүргөн жамаатынын мисалында изилдөө. Ар кандай макалалардан сырткары Кыргызстандагы Таблиги Жамаатынын ишмердүүлүгүн изилдеген академиялык маалыматтарды жолуктуруу бир аз татаал. Ошондуктан макалада Табилиги Жамаатынын башка жамааттардан айырмасын, ишмердүүлүгү жана багыттарын, коомго көрүнгөн жана көрүнбөгөн тарабын ачып, социологиялык көз карашта чагылдырып бергенге аракет кылды.

Жамааттын окуулары жана дин жеткирүү технологиялары Мавляна Мухаммад Ильяс Кандахлави тарабынан жүзөгө ашырыла баштаган. СССРдин таркашы менен Орто Азиядагы өлкөлөрдүн ичинен Кыргызстан өлкөсү алардын активдүү ишмердүүлүгүн жүргүзө алган “ыңгайлуу уясына” айланды.

Дааватчылар ислам динин үйрөнүүнү, үйрөтүүнү, жайылтууну жана жамандыктан кайтарып, жакшылыкка үндөөнү негизги миссиясы деп билишип, 70-80 миллиондой активдүү мүчөлөрү бар экени белгилүү.

Бул багытта “Таблиги Жамаатынын” негизги функцияларынын бири, жогоруда айтып өткөнүбүздөй, түрдүү радикал агымдарга жана диний секталык идеологиялардын каптап кирүүсүнө каршы жакшы натыйжаларды көрсөткөн. Ошондой эле, калктын өзөгүн диний агартуу иштеринде, калктын өзүнөнө чыккан дааватчылардын жардамы менен ийгиликтүү ишке ашырууга мүмкүн. Бир тараптан аларга диний агартуу иштери жүргүзүлүүдө, бир тараптан диний билим дагы берилип, ошол үйрөнгөн диний билимди практика жүзүндө колдонуп, аларга амал кылууну үйрөнүү үчүн мүмкүнчүлүктөр түзүлүүдө. Мындайча айтканда мугалимдик милдетти да, окуучулук милдетти да аркалап жатышат. Дааватчылардын ортосунда байлык же мансап талашып чырдашканы байкала элек.

Алгач кийген кийимдери, тагыраагы салттуу эмес кийимдери, тазалык маселесинде, алар жайылтып жүргөн хадистер ишенимдүү булактарга таянбай турганы менен катуу сынга алгандар болуп, карама-каршылыкты пайда кылган коомдогу эки ача пикирлер жарала баштаган. Буларды жөнгө салуу жана жүрүм-турумун көзөмөлдөө менен катар, агартуу иштерин жүргүзүү, маданий этикалык талаптарга жооп бере турган даават түзүмүн ишке ашырууну Кыргызстан Мусулмандарынын Дин Башкармалыгынын “Даават Бөлүмү” өз колуна алды. Натыйжада бул көзөмөл алардын ишмердүүлүгүн ирээтке келтирип эле тим болбостон, бир катар жеңилдиктерди камсыз кылды.

Автор бул макалада “Таблиги Жамаатынын” Кыргызстандагы абалын, коомдогу ордун эле эмес, мамлекеттин бул жамаатка, ошондой эле башка жамааттарга карата жүргүзгөн саясатын ж.б маселерди социологиялык көз карашта чагылдырып бергенге аракет кылды.

Ачкыч сөздөр: *Таблиг Жамааты, Дааватчылар, Таблиг, Дин социологиясы, Борбордук Азия, Кыргызстан.*

ABSTRACT

Prepared by	: Adilet SYDYKOV
University	: Kyrgyz-Turkish University “Manas”
Department	: Sociology
Number of pages	: XX + 229
Graduation Date	: 11 /10 / 2019
Supervisor	: Prof. Dr. Mustafa ORÇAN

THE SOCIOLOGICAL ANALYSIS OF TABLİGHİ CAMAAT MOVEMENT IN KYRGYZSTAN

One of the main goals of this study is researching the various communities, their activities, strategies affecting society and people, that began to appear in Kyrgyzstan as a sign of freedom, or rather freedom of religion in the years after gaining sovereignty through the example of so-called “davaatists” (preachers), or otherwise, “tablighists”. Besides of various articles, it is very difficult to access academic information studying the activities of Tablighi Jamaat in Kyrgyzstan. Therefore, in the article, the author tried to reveal the differences between Tablighi Jamaat from others, its directions and activities, visible and invisible to society, and reflect this from a sociological point of view.

Community teachings and advancement of religion technologies began to be implemented by Mawlana Muhammad Ilyas Kandahlavi. With the collapse of the Soviet Union Kyrgyzstan among the countries of Central Asia became a “convenient nest” for carrying out their activities. As known, daavatists consider their main mission is to study, teach and spread Islam, as well as a call for kindness and protection from malicious intent. And they have more than 70-80 million active members.

One of the main functions of the Tablighi Jamaat in that regard, as we have said above, shows positive results in the struggle against various radical trends and the penetration of religious-sectarian ideologies. Also, it is possible to successfully implement religious education of the population with the help of the daavatists who came out of the people. On the one hand, religious education is provided for them; on the other hand, opportunities are created for the practical application of the studied religious knowledge. In other words, they perform both teacher duty and student duty. There were no conflicts between daavatists related to wealth or career.

In this article, the author described not only the situation of Tablighi Jamaat in Kyrgyzstan, its place in society, but also tried to reflect from a sociological point of view the state policy towards this community and other communities, as well as other issues.

Key Words: *The Tableeg-i Jamaat, Daawat, Tableegh, Sociology of religion, Central Asia, Kyrgyzstan*

АННОТАЦИЯ

Подготовил	: Адилет СЫДЫКОВ
Университет	: Кыргызско-Турецкий Университет “Манас”
Направление	: Социология
Степень дипломной работы	: Магистерская диссертация
Количество страниц	: XX + 229
Дата окончания	: 11 /10 / 2019
Руководитель	: Проф. Др. Мустафа ОРЧАН

Социологический анализ движение "Таблиги Джамаат" в Кыргызстане

Религия является одним из факторов, формирующих общество, особенно личности в обществе. Без всяких сомнений можно расположить “Таблиги джамаат” первым в списке тех групп, которые играют в обществе активную роль в распространении Ислама. Исходя из этого, для социального исследования мы выбрали именно это движение (джамаат). Данное движение стало самой активной сразу же после распада Советского Союза. Проводя активную работу, на сегодняшний день она в Кыргызстане, смогла собрать более 100 тысяч адептов.

Главной целью “Таблиги джамаат” является получение исламских религиозных знаний, обучение других, призыв к одобряемому и удержание от порицаемого. Известно, что во всем мире насчитываются более 70-80 миллионов сторонников. Данное движение было создано выходцем из Индии по имени Мавлана Мухаммад Ильяс Кандахлави.

Изначально их одежда, точнее не традиционные Пакистанские одежды, их чистота и отросшие их бороды казались странными. Еще и хадисы, распространявшие ся из не достоверных источников, вошли в очень сильную оговоры, которые в общем создали две противоположные стороны. Чтобы улучшить их стороны в обществе, и провести работы по просветлению, а также провести, отвечающие всем правилам, работу по культурной этике, взялись за это все “отдел даавата” Духовное Управление Мусульман Кыргызской Республики. В итоге это проверка должна не только привести в порядок их работу, но и сделали легче.

Объектом исследования является деятельность “Таблиги джамаат”, которое возникло в первой четверти XX века в Индии и считается самым активным религиозно-общественным движением. В данном труде с точки зрения социологии рассмотрим методику призыва данного движения, а также уровень влияния на общество. Изучим цели и информацию, которую распространяет данное движение.

Ключевые слова: *Таблиги Жамаат, Общество, Даават, Таблиги, Пакистан, Социология религии, Центральная Азия, Кыргызстан.*